

הישיבה החמש-מאות-וחמש-עשרה של חכנסת השניה

יום שלישי, י"ט כסלו תשט"ו (14 בדצמבר 1954)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 20.07

א. שאילתות ותשובות

ואילו הסיפא של סעיף זה מהווה ציטטה מסורסת ובלתי נכונה.

הבעלות על מניות חברת "חרסית וחול זך" בנגב בע"מ היא כדלקמן: 51% בבעלות מדינת ישראל, 35% בבעלות "סולל-בינה" בע"מ, 14% שמורים לסקציה הקראמית שליד התאחדות בעלי-התעשייה, ועומדים להקצותם בזמן הקרוב ביותר.

ההון המשולם של החברה מסתכם כיום ב-12,899 לירות, מזה שילמה מדינת ישראל 7,649 ל"י, ו"סולל-בינה" — 5,250 ל"י.

חברת "מחצבי ישראל" הוציאה למעלה מ-34,000 ל"י במחקרים ובעבודות יסוד ראשוניות, אשר בהם חייבו את החברה, אך עיקר המימון של פעולות החברה בוצע למי עשה עליידי תעשיית "אבן וסיד" בע"מ, אשר השקיעה למעלה מן 50,000 ל"י בעבודות חפירה וניקוי השטח העליון, כריה, ואגירת מלאי לפני כוא הגשמים, וטרם קיבלה תש" לום מחברת "חרסית" בעד הוצאות אלו.

סך 10,000 ל"י ניתן לחברה כהלוואה מתקציב הפי" תוח, אך סכום זה עומדים להמיר במניות לממשלה.

מ"1 בינואר 1952 ועד לסוף מארס 1953 פעלה תעשיית "אבן וסיד" בשביל חברת "חרסית" על בסיס של עבודה בקבלנות. מ"1 באפריל 1953 ועד לסוף מארס 1954 קיבלה תעשיית "אבן וסיד" את הסכומים הבאים: על חשבון שכר-עבודה — 130,611.380 ל"י, על חשבון דמי-שיווק — 7,046.146 ל"י, על חשבון הוצאות מחקר — 3,491.460 ל"י.

מ"1 באפריל ועד סוף ספטמבר 1954 קיבלה תעשיית "אבן וסיד": על חשבון שכר-עבודה — 100,103.815 ל"י; על חשבון דמי-שיווק — 4,170.678 ל"י, בסך-הכל — 104,274.493 ל"י.

חישוב הסכום הכולל עד היום טעון עוד הסדרת חשבוני גות, וכבר ניתנו ה"ראות להביא לידי גמר את החשבון הסופי בכל ההקדם.

תעשיית "אבן וסיד" נתנה על חשבונה אשראי לקוני התור צרת של חברת "חרסית" בסכום של יותר מ-100,000 ל"י, אשר אחרת צריכה היתה חברת "חרסית" לספקו.

בנימין אבניאל (תנועת החרות) :

שאלה נוספת: לפני שבוע הגשתי את הנושא הנדון כה צעה דחופה לסדר-היום, כדי למנוע את פיטוריו של מר רמתי. ואז אמרו לי: אינך יודע כלל אם עומדים לפטר אותו. למחרת — כמו במשפט מהיר — פיטרו את האיש הזה. ואני רוצה לשאול את כבוד שר-הפיתוח: במועצה שפיטרה את האיש,

היו"ר י. קליבנוב :

אני מחבד לפתוח את הישיבה החמש-מאות-וחמש-עשרה של הכנסת השניה. שר-הפיתוח יענה על השאלתה מס' 1651 של חברת הכנסת אבניאל.

חברת "חרסית וחול זך", חברת "אבן וסיד", והמשלה

חברת-הכנסת ב. אבניאל שאל את שר-הפיתוח ביום י"ב כסלו תשט"ו (7 בדצמבר 1954) :

לאור ההאשמות החמורות שהטיח מר י. רמתי, מנהל החברה הממשלתית "חרסית וחול זך", ושלפיהן יוצא שניציגי משרד-הפיתוח מעדיפים את האינטרסים של חברת "אבן וסיד" — שהיא חברת-בת ל"סולל-בינה" — על עניני המדינה והי כלל, אתכבד לשאול את כבוד השר:

א. המוכן כבוד השר לקיים באופן דחוף בכנסת דיון על מעשם והשפעתם למעשה של נציגי הממשלה בחברות המסחריות והתעשיות שהיא שותפה להן ?

ב. המוכן כבוד השר להקים מיד ועדת-חקירה בלתי-תלויה לחקור בהאשמות המובאות במכתבו של מר י. רמתי?

ג. הנוכח הדבר שכבוד שר-הפיתוח הזמין אליו את רעייתו של מר רמתי — שהיא במקרה, בתו של שר-האוצר המנוח מר אליעזר קפלן ז"ל — ואמר לה: "בעלך צודק כמעט בכל הדברים, אך אין הוא מסתדר עם אנשי "סולל-בינה" שהם שותפים בחברה, ולכן עליי ללכת" ?

ד. מי הם הבעלים לחברת "חרסית וחול זך" ? כמה אחוזים ישנם לכל אחד מן השותפים, וכמה כסף השקיע כל שותף בעסק זה עד כה ?

ה. מהו הסכום הכולל שחברת "אבן וסיד" קיבלה מחברת "חרסית וחול זך" תמורת עבודה ושירותים עד היום, וכמה עוד חייבת לה חברת "חרסית וחול זך" עד היום ?

שר-הפיתוח ד. יוסף :

אין כל יסוד להנחה המובאת בשאלתך הנדונה, ואף אין כל קשר בין ההנחה הבלתי-מבוססת שלך לבין משאלתך בסעיף א' של שאלתה זו. על כן איני סבור כי יש צורך כל-שהוא או הצדקה למשאלה כזאת.

אשר לסעיף ב', דעתי היא כי אין מה לחקור, הואיל והעובדות ברורות למדי. עניני החברה נבדקים עליידי מבקר המדינה, אשר מתפקידו — בהתאם לחוק — לבדוק את הפעולות של חברות ממשלתיות. לדעתי, מותר לסמוך על הסידורים הרגילים שנקבעו בחוק.

על החלק הראשון של סעיף ג' התשובה היא בחיוב,

אינני טועה בתאריכים — אני מדבר רק על-פי הזכרון — את הצעתך הגשת לאחר ההחלטה לפטרו.

אשר לטענתך כי כאן לא השתתפו נציגי הממשלה, נדמה לי שאתה סותר את עצמך. כי בתחילת דבריך אמרת שהיו נוכחים שני נציגי הממשלה ושני נציגי „סולל-בונה“. איך אתה יכול לטעון, אפוא, למה הסכמתי שהוא יפוטר רק על-ידי חברי „סולל-בונה“?

אין במציאות יסוד לעובדות כפי שתיארת אותן כאן.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

כיצד אפשר כך לסלף את העובדות בפני עם ועדה?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

אין יסוד להכנתו של שר-הפיתוח את דבריו של חבר-הכנסת אבניאל.

יושבים חמישה נציגי הממשלה וארבעה נציגי „סולל-בונה“ שהם שותפים לחברה. לאותה ישיבה באו רק שני נציגי הממשלה ושלושה נעדרו. מהשנים האלה אחד נמנע מלהצביע, ומרמתי פוטר על-ידי ארבעה נציגי „סולל-בונה“.

האין כבוד השר סבור שהיה זה יותר הוגן ויותר בטעם הטוב, — אם צריך כבר לפטר, — שנציגי הממשלה ישתתפו ויצביעו בעד פיטוריו, ולא ששלושה מהם לא יבואו וייווצר על-ידי כך רוב לצד שכנגד, שמנהל החברה הטיח דברים נגדי, ואחד מנציגי הממשלה שבא — נמנע, וכך פיטרו אותו על-ידי הצד השני?

שר-הפיתוח ד. יוסף:

קודם כול, אין שחר להנחתך — כרגיל — כי היה כאן משפט מהיר. ההחלטה לפטר את האדון הזה נתקבלה כבר חדשים לפני שהגשת את הצעתך לסדר-היום. יתר על כן, אם

ב. מצב התעסוקה

הודעת שר-העבודה

לשם השוואה בין שנת 1953 לשנת 1954, מתוך הטבלה המלאה המצורפת לפרוטוקול:

הערות	1954		1953		חודש
	ממוצע יומי של מובטלים	דורשי עבודה	ממוצע יומי של מובטלים	דורשי עבודה	
•	19,700	41,600	18,900	41,534	ינואר
	18,700	40,750	18,950	41,600	פברואר
	11,700	35,510	20,700	43,000	מרס
	11,000	35,100	18,300	45,250	אפריל
	13,950	37,450	17,000	41,200	מאי
	12,050	34,800	15,850	41,500	יוני
	13,220	35,300	17,600	44,100	יולי
	11,965	33,870	15,650	40,850	אוגוסט
	10,450	30,700	13,300	36,750	ספטמבר
	7,550	26,450	16,100	40,300	אוקטובר
	12,000		19,650	45,250	נובמבר

ענפי תעסוקה קבועה בחקלאות, משק המטעים כולל הדרים, גני-הירוק וגידולי התעשייה — סיפקו תעסוקה ל-6,000 פועלים שכירים בממוצע שנתי. עבודות אלו יש לראותן כתע-סוקת-קבע גם אם הן עבודות עונתיות, ואם אין העובד המסוים צמוד למקום עבודה מסוים. מספר זה של עובדים שכירים מבטא את היקף כוח האדם הדרוש למשק החקלאי בשלב הקיים של התפתחותו. מספר הפועלים הנדרש לעבור זה בעונות השונות ובענפים השונים משתנה, ובענף ההדרים, למשל, נזקקים בעונת הקטיף ליותר מ-8,000 פועלים באמצעות לשכות-העבודה. המספר הזה של 8,000 פועלים בלשכות-העבודה איננו כולל את הפועלים המקצועיים העובדים באריזה, עטיפה, הובלה, פועלי נמל וכדומה, אבל אלה

היו"ר י. קליבנוב:

אנו עוברים לסדר-היום: הודעת שר-העבודה על מצב התעסוקה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה. בדיון זה על מצב התע-סוקה בששת החודשים שעברו מאז נדונה הבעיה בבית זה, ביוני 1954, עלינו להשיב על שלוש שאלות עיקריות: א) באיזו מידה הצליחה מדיניות ההכוונה שנקטנו, לקדם את הפרודוקטיביות של התעסוקה ולהגביר את המקורות לתעסוקת-קבע. על-ידי פיתוח המשק לענפיו השונים בחקל-אות, בתעשייה, במלאכה ובבניה, הן במשק הקיים והן במשק הניזון מתקציב הפיתוח; ב) מה נעשה בתקופה הנידונה כדי למפק עבודה לפועלים הנוזקים עדיין לתיווך לשכות העבודה; ג) מה הסיכויים לחדשים הקרובים.

מסוף שנת 1953 עד נובמבר 1954 ירדה עקומת הנוק-קים לתיווך לשכות העבודה, או מה שאנו קוראים „דורשי עבודה“, מ-45,650 ל-26,450, והממוצע השנתי של הנוקקים ירד מ-42,160 בשנת 1953 ל-35,150 בחדשים יניאר-אוקטובר 1954, ירידה ב-7000 איש בממוצע שנתי. עקומת הממוצע היומי של המובטלים ירדה לפי סיכומי לשכות העבודה מ-20,000 בסוף 1953 ל-12,000 בקירוב, בחודש נובמבר 1954 — והממוצע היומי של המובטלים ירד מ-17,165 בשנת 1953 ל-13,000 בעשרת החדשים הראשונים של שנת 1954 — ירידה ב-5,765, איש ליום. ראוי לציין שהן במספר הנוקקים לתיווך לשכות העבודה והן במספר הממוצע היומי של המובטלים היחה הירידה הדרגתית ושוטפת במשך כל חדשי 1954, פרט לחדשים מאי ויולי, שבהם גרשמה עליה קלה בהשוואה לחדש הקודם. מן הראוי לדעת כי האבטלה היחה מרוכזת בעיקרה באזורי החוף הצפופים, בעוד שבאזורי ההתיישבות והפיתוח היחה אחוז האבטלה קטן ביותר.

אינני רוצה להכביד על חברי-הכנסת במסירת יותר מדי נטפטים; אקרא לפניכם רק את המספרים לגבי ארבעה חדשים.

בר נעשו ומן הבדיקות הראשונות שנעשו בבתי-מסחר רציניים מאד, כנראה שיש סיכויים להתפתחות יצוא של עבודות אלו בקנה-מידה ניכר למדי.

עוד כ־4000 איש עבדו בעבודות בין-עונתיות, שהופעלו לצורך ויסות התעסוקה ולהעסקת מוגבלים בכושר עבודה, אנו מתייחסים לעבודות אלה כלעבודות של הוראת-שעה, שאפשר להפעילן ולהפסיקן לפי הצורך. אין אנו רוצים להקל על עצמנו על-ידי הפעלת עבודות מסוג זה וכן אין אנו רוצים שהפועלים יקלו על עצמם על-ידי הסתגלות לעבודות מסוג זה דוקא. עבודות אלה, בחלקן, אינן לפי טבען ותכליתן מן הפרודוקטיביות והחיוניות ביותר. 6,000 פועלים בלתי-מקיימים עבדו בנוייה הפרטית ובעבודות אחרות.

העבודות שנזכרו לעיל סיפקו איפוא תעסוקה ל־45,000 דורשי עבודה, מתוך 60,000 איש שהדאגה לתעסוקתם עמדה לפנינו בדיון שנערך בבית זה בחודש יוני שעבר. ועלי לעמוד כאן על טענת רבים, בכתב ובעל-פה, שהאשימו אותי בכך שדוברתי על 60,000 מובטלים, בעוד שמספרם למעשה לא עלה על הרבע המספר זה. אמרתי אז, ואני מצטטת מ"דברי הכנסת": "בשנת 1954/55 יהיה הכרח לתכנן תעסוקה ל־60,000 איש בערך. במספר זה כלולים הרשומים כיום בלש-כותה-עבודה (היינו ביוני 1954), פועלים ערביים, עולים ומשוחררי צבא ואחרים, נוער, ומתיישבים חדשים, שנצטרך להוסיף לדאוג לתוספת תעסוקה בשבילים. זאת אמרתי, ויברך תי על 60 אלף איש לתת להם עבודה. לא אמרתי שיהיו 60 אלף מחוסרי עבודה. אני שמחה, כמובן, שהבית אישר את הגדלת תקציב הפיתוח. אמרתי שכדי לאפשר תעסוקה לחלק המכריע של 60 אלף הכרחי שתקציב הפיתוח יהיה גדול יותר משהיה אז, כשהיה מונח על שולחן חרבי הכנסת. ואני שמחה שתקציב הפיתוח גדל. המשכנו בעבודת הפיתוח הגדולה של המדינה, הפעלנו עבודות, עודדנו את פעילות המשק ואפשרנו עבודה לשלושה רבעים מבין אותם 60 אלף האיש שזנקו לעבודה.

לצערי נשארו עוד כ־13 אלף איש בממוצע יומי, יהודים וערבים, וכן כ־2000 בני נוער, מחוסרי עבודה. ועלי להדגיש שוב, וכן אין פירוש הדבר ש־12 אלף פועלים מסויימים לא עבדו אפילו יום אחד בחודש. הפועלים עבדו בחילופים לפי תור, אולם חסרו לנו 12 אלף ימי עבודה ליום — כדי שלא יישאר שום דורש עבודה בלא עבודה. סיכום התעסוקה בחדשים הנסקרים הוא איפוא כדלקמן:

בהתיישבות ובתעשייה 6000 איש; בעבודות חקלאיות, עבודה שכירה, 6000 איש; בעבודות שהופעלו הודות לתקציב פיתוח, כולל חלק מתקציב התעסוקה, 17 אלף; בהתיישבות החדשה (תוספת תעסוקה) 6000 איש; בעבודות מיוחדות לוויסות התעסוקה ולמוגבלים בכושר עבודה — 4000 איש; בענפי המשק השונים (פועלים בלתי-מקצועיים בנוייה, בתעשייה עונתית) — 6000 איש; מובטלים, ממוצע חודשי לפי הרישום בלשכות העבודה (כולל לשכות עבודה ערב"ות) 13 אלף איש; נוער — 2000 איש.

מהתפתחות מצב התעסוקה בתקופה האחרונה ניתן לנו להסיק שלוש מסקנות חשובות: (א) גדל כושר ההשתרשות של העולים במשק הארץ; (ב) גדלה התעסוקה בעבודות-קבע; (ג) עלה משקל התעסוקה בענפים היצרניים.

כך, למשל, ירד מספר העובדים בכבישי מ.ע.צ. ובעבודות ציבוריות של הרשויות המקומיות. מספר העובדים הימיים בכבישים של מ.ע.צ. ירד מ־3000 ליום ב־1953 ל־1500 בתקופה הנזכרת, ומספר העובדים בעבודות הצי-

הם פועלים המתקבלים מלשכות-העבודה בעבודות הקטיף. שמירה על כוח אדם זה הוא צורך חיוני למשק המדינה ויש לדאוג ולספק לו עבודה מלאה על-מנת לגשר בין עונה לעונה. כגון ממלא תפקיד חשוב משק-העזר המסייע ליציבותו של ציבור פועלים זה. עבודות מסוג זה יספקו בעשרת חודשי 1954 1,200,000 ימי עבודה (מחוק הקטיף) לעומת 800,000 ימי עבודה אשתקד, ופירושו של דבר עליה ב־400,000 ימי עבודה הנובעת מהרחבת השטחים של גידולי התעשייה, שיקום מטעים, נטיעה חדשה של הדרים ומטעים אחרים. התקדמות זו הסתייגה בתקציב הפיתוח ובפעולות ההכוונה של משרד-העבודה בטגרת תקציבי התעסוקה.

תרשו לי לומר מלה אחת על גידולי תעשייה עיקריים, שבשבעי רבים מאתנו נראים כעין מהפכה, בכל אופן נראים הם כמשמשים עידוד רב מאד לפיתוח המשק הישראלי. אני מהכוונת עכשיו בעיקר לכותנה ובטינם, ואלה אינם הגידולים היחידים, צריך להכליל כאן גם את סלק הסוכר — אבל רצוני לעמוד עתה על שני הגידולים האלה.

מי שנוסע בארץ בחדשים מסויימים כאשר יש אסיף כותנה, רואה לפניו שדה בהיר, לבן, ובתוך השדה הזה הוא רואה מאות פועלים העוסקים בענף חדש בארץ. ענף זה מביא כבר ברכה לפועלים רבים, המוצאים בו את פרנסתם בכבוד, ועושים את עבודתם תוך סיפוק רב; הם חלוצים בענף שבלי ספק עומד להתפתח לאחד הענפים העיקריים בכלכלת המדינה. אותו הדבר אולי אפשר להגיד על בטנים. ונדמה לי שלא יהיה זה מחוץ לגדר המקובל או המותר, אם אזכיר שם של איש הנמצא שוב בארץ — נדמה לי בפעם ה־17 או ה־18 במשך השנים האחרונות — יהודי שבא אלינו מרחוק, מרסם המבורג, שתרם הרבה לפיתוח ענף הכותנה בארץ, ויש לקוות שיעשה עוד מאמצים גדולים בפיתוח הענף הזה בכל שטחי הארץ. כנראה שהתברכנו בתנאים המאפשרים לראות עתיד מזהיר לענף זה בחלקים השונים בצפון, בדרום ובמרכז.

עבודות שמומנו על-ידי תקציב הפיתוח — כולל עבודות שמומנו בתקציב התעסוקה — העסיקו 17,000 עובד. 12,000 מהם עבדו בכיצוע תכניות הפיתוח של המשרדים השונים, וכ־5,000 איש בעבודות שימור קרקע והכשרת קרקע, מרעה טבעי, ניקור, ייעור, שיקום מטעים וכן הכשרה מקצועית. ההכשרה המקצועית העמידה כוח אדם מאומן וסייעה לקליטת קבע בתעשייה, במלאכה ובבנייה. כ־4000 איש כרשו במשך השנה מקצועי בקורסים השונים שאורגנו על-ידי המחלקה לחינוך מקצועי. כדי למנוע אי-הבנה ב־4,100 זה המספר שקיבל הכשרה מקצועית יותר גבוהה. אין זה כולל אלפים רבים שמקבלים את הכשרתם הראשונית בעבודה. ל־6,000 איש, ליום, מבין המתיישבים ביישובים החדשים, סופקה עבודה נוספת — כדי להבטיח למתיישבים אלה תעסוקה מלאה. תעסוקה משלימה זו, עד 12 ימי עבודה נוספים למתיישב המעבד את משקו, נעשתה בתחומי יישוב ונועדה לקידום פיתוח משקו ולפיתוח המשק הציבורי — התקנת דרכים ושבילים, הכשרת קרקע, נטיעה, ולביצור בטחוני. תעסוקה זו באה להקטין את הפער בין התנאים הפיסיים של המתיישב החדש לבין אלה של הוותיק; היא חיסלה את התופעה של האבטלה הפוגעת בהתיישבות, ובדרך זו עוררה כוחות יצירה, נסכה בטחון כלכלי — והפסיקה את העזיבה.

הקלה חשובה נוספת למשקי ההתיישבות החדשה תבוא כתוצאה מפיתוח תעשיית-בית, שלאחרונה הוחל בה בקנה מידה רציני. לסעיף של תעשיית-בית אני רוצה להגיד — בלי לרצות להגזים או להפריז בתכניות — מן הנסיונות שכ-

נוסף לעבודות הקטיף החלה עונת הייעור ועוד תוגבר, וימשיכו בעבודות הקשורות בשיקום מטעים. כן אנו מביאים כחשבון את עבודת זמירת הגפנים. באזורים מסויימים יהיה צורך אף השנה להפעיל עבודות מיוחדות, וכן יהיה צורך להסיע פועלים אל מקומות שבהם לא יספיק כוח אדם מקומי.

עם גמר עונת הקטיף, ולקראת שנת התקציב החדשה, מצי ריכים את מספר דורשי העבודה שיהיו נזקקים לתיווך הלש"כ ותלמידי עבודה בהתיישבות הצעירה, ב־54,000 איש, ומהם: דורשי עבודה דרך הלשכה — כולל פועלים ערביים — 38,500; נוער — 3,000; מתיישבים בהתיישבות הצעירה בכלל זה מהיישבים חדשים (מתוך הנחה שחלק כבר נשארש במידה כזאת במשק, שלא יהיה זקוק עוד לעבודה הנוספת) — 6,000; בסך־הכל — 54,000.

לתעסוקת דורשי עבודה אלה יהיה צורך לספק 13,500,000 ימי עבודה. לשם הבטחת 13,500,000 ימי עבודה אלה אפשר להביא בחשבון לעת עתה — ואנו אומרת, "לעת־עתה" מפני שעדיין אין לנו תקציב פיתוח ופירוט תקציב פיתוח על־פי המשרדים, ואין לעשות חישוב על סמך זה — אם להניח שהפעילות המשקית תישאר כעינה ואף תסתעף לשטחים חרי־גישים: בתעשייה ובחקלאות 4,000,000 ימי עבודה בקירוב; בכנייה 1,000,000 ימי עבודה בקירוב. בסך־הכל 5,000,000. השאר תלי בהיקף העבודה שיספק תקציב הפיתוח וכן התקציב המיוחד לתעסוקה — שבעזרתו ניתן לנו לכוון את התעסוקה, לגשר בין עונות העבודה ולעודד את פיזור האוכלוסיה — פעולה שראינו בה כרוכה בתקופה האחרונה, כהר"א מה מן שעשינו כל מאמץ אפשרי כדי לקיים תעסוקה מלאה באזורי הפיתוח. בנגב ובגליל, תקציב הפיתוח צריך להבטיח לנו בשנת התקציב הבאה יותר מ־8 מיליון ימי עבודה.

בסיכום דברי עלי לומר שאיני רוצה להעלים מחברי הבית את הדאגה והחרדה שליוו אותנו בשעה שהכאנו לפניכם את תכניתנו בחודש מאי האחרון. עתה ניתן לציין בסיפוק כי עלה בידינו לעמוד בקשיים — והרשו לי בהזדמנות זו להביע הערכה מיוחדת לעובדי לשכת־העבודה שעמדו במבחן קשה ביותר והראו ברוב המכריע של המכרע דוגמה למופת של עובד בשירות הציבורי; לעובדי התעסוקה בכל הארץ, ולרבות הפועלים אשר למרות כמה תופעות מצערות, הראו — הכלל — בגרות אורחית, הקלו על ביצוע תכניותינו, תוך התחשבות בקשיינו הארגוניים והתקציביים, וזאת על אף נסיונות מצדדים שונים לגרום קשיים.

אני רוצה גם לציין התקדמות חשובה בכל הניגע לעילות עבודתם של הפועלים, שרבים מהם התקשרו לעבודתם וחיים עתה חיי עבודה מתוך הכרה וייעוד, ותקווה בלבי כי יראו את עתידם לא בעבודות־ארעי, אלא במפעלי התיישבות ופיתוח.

התפתחות זו איפשרה לנו בין השאר לצמצם במידה מכ"רעת את מספר מקבלי שכר־דחק, אני מקווה כי התפתחות נוספת בכיוון זה תאפשר לנו לצמצמו עד למינימום.

היו"ר י. קליבנוב:

החיות על הודעת שרת־העבודה יתקיים בשבוע הבא. החיות יהיה סיעתי ונקבעו לו שש שעות.

בוריות של הרשויות המקומיות, הממוננות בתקציבי הפיתוח והתעסוקה, ירד מ־2500 ל־1500 איש ליום.

אולם, על אף ההתקדמות שעמדתי עליה, אין אני מתעלמת מן העובדה שעדיין לא הגענו לכלל אפשרות לספק עבודה לכל דורשיה. אך עלי לחזור כאן שוב על מה שאמרתי בהודעתי בחודש מאי, ואני מצטטת: "אין לי ספק שגם להבאת המשק בכלל וגם כדי לתת תשובה קונסטרוקטיבית פרויקטיבית לשאלת העבודה ולשאלת התעסוקה, יש הכרח לאחוז באמצעים על־מנת להזינו חלק גדול של האוכלוסיה מהמרכזים לצפון ולדרום". ואמרתי אז, כי לאור התפתחות הייצור החקלאי במקומות מרוחקים, התפתחות החוות החקלאיות והגידולים התעשייתיים, יש לנו תוקף מוסרי רב יותר לדבר על נושא זה ממה שהיה לפני שנה ושנתיים". ומאז אמרתי את הדברים האלה בכנסת, נרמה לי שאזור בית־שאן, אזור מגדל־אשקלון ואזורים אחרים, ששם עסקו פועלים בחקלאות, בגידול התעשייה החדשה, היכיתו הוכחה נוספת שיש מקום להעביר אנשים מתל־אביב, רמת־גן, חיפה, תפתח־קנה, למקומות חקלאיים ולמקומות פיתוח בדרום ובצפון. ויש לברך על כך שיש כביחון להעביר עולים חוזים, שבאו לארץ עכשיו, ישר מהנמל להתיישבות ולפיתוח. ויש לברך את העוסקים בכך, ובראש ובראשונה את הסוכנות היהודית ומהלכת ההתיישבות שלה.

לצערי נמצאים בתוכנו חוגים שלא רק שאינם מעודדים את הרצון להליכה להתיישבות, אלא שהם מעודדים אנשים למעשים שאין בהם לא כדי לעזור לעצמם ולא כדי לסייע לפיתוח המשק, לכל היותר נפגעים כתוצאה ממעשים אלה מזכירי לשכות־העבודה.

עדיין אין בידי סיכומים סופיים לחודש נובמבר, אולם מן הסיכומים הארעיים לסתבר, שאם כי בשלושת השבועות הראשונים של החודש לא עלתה האבטלה על 12 אלף איש כממוצע יומי — חלה עליה של 3600 איש בשבוע הרביעי של החודש. עליה זו נובעת בעיקר מסיים עונת תליש הב"ט, טניג, הפסקת עבודות עונתיות אחרות, וכמדיה גדולה מימי גשם. כי גם ביום גשום ישנו רישום בלשכות־העבודה, ראוי להזכיר שחודשי ספטמבר־אוקטובר־נובמבר היו חדשי אבטלה קשה בכל השנים, ובין סוף עונת הבציר ואסוף הירקית לבין התחלת הקטיף היתה לשכת־העבודה נתונה ללחץ אבי־טלה חמור, שחייב אותנו להפעיל עבודות ציבוריות כדי לספק עבודה מינימאלית.

השנה, הודות להרחבת השטחים של גידולי התעשייה כממדים ניכרים, היתה גם בחודשים אלה, חוץ מהשבוע השלישי של נובמבר, תעסוקה מניחה את הדעת, ובאזורים מסויימים — בעיקר באוקטובר — אף הופסקו עבודות שונות, כדי לספק את הדרישה לידיים עובדות.

ככלל שנה כן השנה, ישמשו עבודות הקטיף בארבעת החודשים הבאים מקור תעסוקה עיקרי באזורי גידול פרי־הדר, מניחים שעבודות הקטיף יספקו במישרין ובעקיפין, קרוב למיליון ימי עבודה, לקוטפים, עובדי אריזה, פועלי נמלים והובלה, עובדי תעשיית־השימורים — כלומר: תעסוקה ל־12 אלף איש. בכלל זה — כפי שאמרתי קודם — בין 7 ל־8 אלף פועלים הנזקקים לתיווך לשכות העבודה, ויתרם בעלי מקצוע שאינם בלשכות־העבודה, אך חוזרים מדי שנה לשנה לעבודות העונה בפרוס.

ג. חוק איסור אפיית לילה (תיקון), תשט"ו — 1954 *

(קריאה ראשונה)

אם נדע שאחר-כך ישמרו על קיומו. לפני מונח קטע מעתין, שאין לחשוש שהוא מרכז במתכוון ידיעות העשויות לפגוע בממשלה בכלל ובשרת העבודה בפרט: זוהי התוספת, המקצועית ל„דבר“. במאמר זה מדובר על אפיית לילה. אמנם אני עצמי לא הלכתי לבדוק את הדברים, אך מתוך המאמר יוצא שלפני שנתקבל החוק, שעכשיו באים לתקן בו פרט, שמרו יותר על החלטת אגודת פועלי האפיה נגד אפיית לילה. הפועלים טוענים, שמשרד העבודה אין לו די מפקחים. משרד העבודה מסר לעובדים ולמעבידים את הרשות לשלוח תוך הסכמה הדדית קבוצות של שני אנשים (אחד מטעם העובדים ואחד מטעם המעבידים) לבריקת המצב בלילות. וגם הוקם בית-דין פנימי של ארגון בעלי המאפיות ושל האגודה המקצועית. שלפניו מובאים עברייני חוק עבודת-לילה. מובא כאן פרט מעניין מאד: כדי להבטיח את שביתת-החניונים בקשר עם מקרה סיני, הודר שבאותו לילה לא ייצאו חוליות לבדיקה, מאחר שצריך היה לאפות כל הלילה כדי שכמות הלחם תגיע מוקדם לחנויות ואפשר יהיה למכור את הלחם בחנויות המכולת לפני התחלת השביתה. כן נמסר באותו מאמר, שאם כי מעטים מאד הם המקרים המגיעים לבית-משפט, עוברים חדשים רבים על שמתקיים הדיון המשפטי, „וגם לאחר זאת נקנסים בדרך-כלל העבריינים על חוק עבודת לילה בחמש עד עשר לירות. והיו גם מקרים שאופים נקנסו בשתי לירות, לירה וחצי, ואף מחצית הלירה.“

עקיבא גוברין (מפא"י):
 מאיזה תאריך הוא המאמר?

ישראל ברייהודה:
 מלפני ששה או שבעה שבועות; איני יודע ברגע זה את התאריך המדויק.

מחבר המאמר זה מתאונן כאן גם על חלק של פועלים, העוורים בענין זה לבעלי המאפיות להפר את החוק. יוצא, שבעצם אין כמעט מי שישמור על איסור עבודת לילה. לכן שואל אני, מה נועיל בתיקונו של חוק זה? יש ענין בתיקון אם נדע ששומרים על החוק, מוכן, שלא אתנגד להעברת החוק לוועדה, ובוועדה צריך יהיה לבדוק את עצם התיקון אם מוצדק הוא מבחינה מקצועית. גם בענין זה יש לי קצת ספיקות, אבל אני חושב, שביחס לכך צריכים לשמוע מומחים היודעים את המצב יותר ממני. אבל הענין העיקרי הוא, שצריך לשמור על החוק, כי אחרת מוטב שלא לחוקק חוקים.

יעקב ריפתין (מפ"ם):
 אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת. הצעת התיקון שהוצעה כאן עלידי שרת-העבודה מתקבלת על דעת סיעתנו. אני חרש שב שלכל אדם יכול להיות מוסבר, שבכל הצרה הזאת ששמה עבודת לילה, צרה יותר גדולה היא כאשר עובד איש אחד בודד מאשר במקרה שעובדים שני אנשים. והתיקון הזה הוא תיקון הגיוני. מי שהתעניין ודיבר עם פועלי אפיה יודע כמה אסונות יכולים לקרות כתוצאה מכך שאדם עלול להרדם בעבודה. ותיקון זה בא בזמנו ואני מקבל אותו בברכה.

בהזדמנות זו, כאשר מדובר על בטיחות בעבודה, טוב

היו"ר י. קליבנוב:

אנו עוברים כעת לדיון בהצעת חוק איסור אפיית-לילה (תיקון), תשט"ו — 1954. קריאה ראשונה.
 רשות הדיבור לשרת-העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד להגיש תיקון קל לחוק איסור אפיית לילה, שנתקבל עליידי הכנסת בשנת תשי"א.

התיקון מתייחס לעבודות הכנה וגמר, היינו הסקת התנור, הכנת הבצק ורדיית המאפה מהתנור.

לפי החוק הקיים מותרות עבודות הכנה וגמר לאדם אחד בלבד במשמרת של פחות משבעה עובדים.

הנסיון הוכיח שאין זה רצוי, הן מבחינת הבטיחות בעבודה והן מבחינת הבטחון במקום שהמאפיה מרוחקת מאזור מגורים, להשאיר עובד בודד במאפיה בשעות הלילה.

על כן בא התיקון המוצע ומאפשר עבודות הכנה וגמר לשני אנשים, אף במשמרת של פחות משבעה עובדים.

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדת-העבודה.

מאיר וילנר (מק"י):

אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת. אני מסכים להצעת התיקון, אך ברצוני להעיר בקשר לחוק כמה הערות קצרות.

בקשר לחוק איסור אפיית לילה מתעוררות כמה בעיות אחרות, שהתיקון המוצע כאן אינו נוגע בהן. ישנה בעיה של העובדים ליד התנורים ועבודות אחרות מסוג זה, שלגביהן הכרחי לקבוע יום עבודה של שש ולא שמונה שעות, בתשלום מלא כמובן. זוהי בעיה כללית של קיצור יום העבודה לגבי עבודות קשות, מסוכנות או מזיקות במיוחד לבני-אדם, תוך שמירה על תשלום מלא בעד יום עבודה. לשם כך ררושה עבודה תחיקתית מיוחדת.

ישנה בעיה שניה שמשדרת-העבודה חייב לדאוג לה: תנאי ההיגיינה והאווירור במאפיות. זה לא רק עניינם של העובדים הסובלים מתנאי האווירור הקשים, ולכן יש חשיבות מרובה, אלא זה ענין כללי של תנאים היגייניים באפיית הלחם.

הערה שלישית: טיב הלחם וטיב המאפה בכלל. לא בכל מקום וגם לא בכל תקופה שווים התנאים, אך יש בשטח זה שרירות הקיימת רק הודות לידה הרכה של הממשלה. יש ממש ענין של רמאות בטיב הלחם, ולא רק במחיר או במשקל: ענין זה פוגע בבריאות הציבור. במקרים אחרים, כשאין זה מוצדק, יש לממשלה יד תקיפה למדי, אך בענין זה שורת רת הפקרות. פעמים רבות יש בקרב הציבור תלונות חריפות נגד טיב הלחם. והדברים מתפרסמים גם בעתונות.

היות והערות אלו נוגעות בחוק, הייתי רוצה לקבל מפי שרת-העבודה תשובה עליהם. וביחס לעצם הצעת-החוק — אנו בעד העברתה לוועדה.

ישראל ברייהודה:

כנסת נכבדה. מציעים לנו לתקן את החוק בנקודה הקרה בעת למי מותר לעבוד בלילה. בכל תיקון מסוג זה יש טעם,

ישיבה חקט"ו, י"ט כסלו תשס"ו (14 דצמבר 1954)
— חוק איסור אפית לילה (תיקון) (ריפתין, גוברין, שר) —

פיקוח על החוק, אלא ירדת המתח בין פועלי האפיה לש-
מירה על זכויות היסוד שלהם, שעליהן נלחמנו זה עשרים
שנה ומעלה. אם נכון — ואני מטיל ספק בכך — אם נכון,
כפי שכותב כותב הרשימה, שלפני הופעת החוק על איסור
אפית לילה שמרו הפועלים וועדי העובדים על איסור זה
לפי ההסכם שהיה קיים, יותר משגשג איסור זה מאז הנהגת
החוק, הרי הענין חוקר, אמר שגשג דרשני.

חבריהכנסת בריהודה היה מיטיב לעשות אילו אמר
מעל במת הכנסת מה שברצוני לומר: לא לטעון שהחוק לא
נשמר די הצורך על-ידי המפקחים, אלא לקרוא לפועלים
לעירנות ופעילות בשמירה על ביצוע החוק, ובמידה שהוא
יקויים הם האחראים ולא השוטר ולא ביתהדין. שומריו ומ-
קיימיו הם אלה שבשבינם ניתן — הפועלים. אני חושב שמ-
חובתו של המחוקק, של חברהכנסת, בהודמנות זו ובהז-
ומונת אחרת, לקרוא לציבור שלמענו עמלה הכנסת וחר-
קקה את החוק, והפכה הישגים, שעליהם נלחמו ואותם השיגו
קמעהיקמעה על-ידי הסכמים, הפכה אותם לדבר חוק, ומ-
כאן ברצוני לקרוא לפועלים לשמור על חוק; לקרוא לפר-
עלים לקיים זכות זו ולא להשאיר מחוללת בידי גותן
העבודה. יהיו העובדים? האם רק גותן העבודה? ודאי הוא
המניע לעבריינות, אבל שותף לעבריינות הוא הפועל המפ-
קיר את בריאותו ועובד בלילה, בניגוד לחוק.

איפה ציבור העובדים במאפיות, איפה מאות פועלי
האפיה? זאת אני רוצה לשאול מעל במה זו, כדי שכותבי
המאמרים האלה, במקום כתיבת המאמרים והצגת שאלות
למפקחים שאינם יכולים לדעת כל מה שידועים הפועלים
בעבודה. — פעילו את הפועלים לקיים את החוק במלחמתם,
שיעזו להסתמך על חוק שחוקקה הכנסת וישתפו פעולה
עם מפקחי משרדהעבודה ואף יהיו יוזמים להפעלתם. החוק
אינו קיים בשום מדינה בעזרתו של הפקח והשוטר. את החוק
מקיים הציבור, ובעזרת אוזרה ציבורית מוסרית מחייבת
ובעזרת הענין שמוכחים האזרחים בחוק. אם מופיעה בעתון
רשימה המעוררת ספק ביחס לשמירת החוק בדבר מנחת
לילה על-ידי עובדי המאפיות — יתכן שמישהו יעורר ספק
אם בכלל החוק נחוץ היה, והן לא מעט נלחמנו עם חוגים
שהתנגדו לחוק הזה וטענו שאינו נחוץ גם לפועל. ומעל במת
הכנסת, כשליח הפועלים, רואה אני חובה לעצמי לקרוא
את הפועלים לעירנות ולשמירה על זכויותיהם, להיעזר בחוק
לשמירתו ולא להשאיר זאת לשוטר ולפקח.

ומכאן לענין השני — הלחם במקרים רבים טיבו רע.
לא במקרה אחד הלחם אינו נקי ולא מעטים המקרים שמוצי-
אים בלחם מסמרים, חוטיברזול, חוטים של שק ובעל-יחיים.
בוודאי שיש זיופים ואונאה במוצרים שונים. גם כאן רוצה
אני לקרוא מעל במת הכנסת לאלה שבירים הדבר — מפני
שהם עומדים ליד האבניים, מקום שם נעשים כל המעשים
האלה — אני רוצה לקרוא לאלה המזהימים את רוב הציבור,
המהווים בשר מבשרו ועצם מעצמותיו של ציבור הצרכנים:
להתנגד בכל הכוח האישי, המוסרי, הארגוני והציבורי שבידי
העובדים במאפיה, בבית-החרושת, במחלבה ובכל שטחי היי-
צור — להתנגד למעשי התעוועים של רודפי-בצע הרוצים
להתעשר על חשבון זיוף המזון והייצור. ודאי שבמאפיה וב-
זה תלוי לא מעט בעובד ובפועל ליד הנפה, בנאמנותו וב-
הקפדתו, שהלחם יהיה נקי. אני חוזר ואומר: עירנות, אוזי-
רה של אחריות, הכרה בזכות-היא ובזכות חבריו, בזה שר-
מר הפועל שהחוקים שאנחנו מחוקקים לא יהיו פיסת-נייר
בלבד, אלא ישרתו את הענין והציבור שלמענם נועדו.

תעשה הוועדה אם תתענין בשאלת מצב הבטיחות בכלל. ענין
זה דורש עין פקוחה של הכנסת. לפי עניות דעתי המכשול
הגדול ביותר בשטח הבטיחות, ולא רק במקצוע זה, הוא אולי
במספר הבתלים-מספיק של פקחים. ואני חושב שעם כל הק-
שיים הטכניים צריך בהחלט להתגבר על מכשול זה, כי הוא
קשור בשאלות רציניות מאד של היגיינה ובטחון בעבודה.

הצעתי היא להעביר את הצעת התיקון לוועדה-העבודה.
וידח עם זאת אני חושב שחברי ועדה-העבודה יסכימו שיש
לטפל בתיקון זה לא רק באופן פורמאלי, אלא צריך לנצל
את ההזדמנות כדי לבדוק את מצב הבטיחות במאפיות, גם
לפי אותן הערות שהעירו חבריהכנסת שקדמו לי בוויכוח.

עקיבא גוברין (מסא"י):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. עליתי על הכמה כדי
שלא יאמרו שסיעתי מתנגדת להעביר את החוק לוועדה, לאחר
ששלושת נציגי האופוזיציה המליצו על העברת החוק לוח-
עדה-העבודה. אבל לא רק לשם כך.

לענין הבטיחות בעבודה לא אוכל לאגשר או להכחיש
את אשר קרא כאן לפנינו חברהכנסת בריהודה, אבל אין
לי ספק שהמצב עלול להשתנות לטובה לאחר שיופעל כה-
לכה החוק שקיבלה הכנסת על בטיחות בעבודה. מצב הדב-
רים עשוי להשתנות לטובה לאחר שהחוק קובע שיהיו וע-
דות בטיחות ואנמי בטיחות גם במקומות-עבודה קטנים.
אני מחשיב מאד את עבודתם של המפקחים. אבל אין זה
מקרה שמשרדהעבודה, לאור ניסיונו הרב, הציע מינוי ועדות
בטיחות, שכן אין המפקחים יכולים לעמוד לבדם בפיקוח.
אני מנצל הזדמנות זו כדי לחזור ולומר באוזני ציבור
הפועלים דבר שאמרת בכינוס האחרון של ועדות הבטי-
חות — שכיום, לאחר שנתקבל בכנסת החוק על בטיחות
בעבודה, הענין הוא בדיני, בידי הפועלים.

לאחר שחברהכנסת וילנר העיר שתי הערות, מסכיב
לחוק, רוצה אני לעמוד על הערה אחת שאני חולק עליה,
והערה אחת שאני מסכים לה. הערה אחת היא „מסכיב למ-
דורה“ — שעות העבודה על-ידי התנורים. ברצוני להזכיר
לחברהכנסת וילנר, שבשעה ששרת-העבודה הביאה לפנינו
את החוק לא הציעה הפלגה הקומוניסטית אותה הצעה
שהוא מציע עכשיו. ואין זה מקרה. כי היה ברור לכל אחד,
שאם נעמיד את העבודה על-ידי התנורים על שש שעות,
נצטרך להעמיד את רוב עבודת המאפיה על יום של שש
שעות. ואין זה פשוט. אינני מקל בעבודה על-ידי התנורים,
אבל שאלה דומה לזו קיימת כיום ברבים מבתי-חרושת, לאו
דווקא במאפיות. לזו תנורים מסוגים שונים מבתי-חרושת
רבים, ואין זה דבר של מה בכך לומר שבעבודה זו שש-
יד התנורים יעבדו שש שעות ובעבודה אחרת יעבדו שמונה
שעות.

אני מסכיב להערה ביחס לטיב הלחם. אבל אין זה שייך
לחוק שאנו דנים בו. לא פעם הצעתי בכנסת, כאשר דנו
בעניני משרדהמסחר-התעשייה, לדון בכנסת על טיב המ-
זונות וזיופי מזונות. אבל אין זה שייך לחוק הנידון, ואין
זה שייך לשרת-העבודה. אין לי כל ספק ששרת-העבודה מחייבת
כמונו מזונות מטיב משובח.

ראובן שרי (מפא"י):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. ברצוני להעיר הערה
בהמשך לדברי חברהכנסת בריהודה ובקשר לציטטות שלו.
אם נכון מה שכתוב באותה רשימה, ב„איגוד המקצועי“
בתוספת „לדבר“, הרי זה מוכיח דבר אחד — לא חוסר

— חוק איסור אפיית לילה (תיקון) (קליבנוב, מאירסון); חוק נפגעי משטרת ישראל (קליבנוב, שיטריה) —

היו"ר י. קליבנוב:

בוה נגמר הוויכוח. רשות־הדיבור לשרת־העבודה לדברי תשובה וסיכום.

שר־העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. ברצוני להודות לחבר־הכנסת וילנר, שכאשר עשה את הסיבוב הגדול סביב החוק נשאר לכל הפחות בגבולות הארץ. לא היה שום דבר בדבריו שהיתה לו איזו נגיעה לחוק. שש שעות עבודה ליד תנור זה אולי דבר טוב, אפשרי או בלתי־אפשרי — שאלות קטנות אלו אינן מטרידות את חבר־הכנסת וילנר, אבל בכל אופן צריך למצוא מקום לדיון על זה לא בקשר לתיקון הק' טנטן הזה לחוק, ולא שאלות אחרות נכבדות למדי על טיב הלחם וכדומה, אבל נדמה לי שהוא בעצמו הרגיש הפעם שזה לא בדיוק מתאים לדיון.

אשר לדברי חבר־הכנסת ברייהודה והציטאטות שהביא מהתוספת של ה"איגוד המקצועי" ב"דבר" — יש בזה דבר־רים נכונים ודברים לא־נכונים. ראשית, לא מובן לי לגמרי מה טעם בדברי חבר האיגוד המקצועי האומר שלפני שנת־קבל החוק שמרו יותר על החלטת אגודת פועלי האפיה וגו' אפיית לילה. האם החוק מקשה על חברי האיגוד המקצועי לש־מור על כך שלא תהיה אפיית לילה? אם היה בכוחם לשמור על כך בטרם היה החוק, הרי השכל מחייב שאחרי שנתקבל החוק יהיה להם יותר קל. זה לגמרי לא ברור ולא מובן. יסלה לי כותב הרשימה, זה דיבור סתם.

בענין הוועדות המשותפות, נכון שעודדנו הקמת ועדות משותפות של נותני־העבודה ופועלים כדי לעזור לשמירה על החוק, חשבנו שגם נותני־העבודה השומרים בעצמם על החוק יש להם ענין שמאפיות אחרות לא יעברו בלילה, כי מי שיש לו לחם ולחמניות גריים בבוקר השכם הוא מקבל את הלקיינטורה. בדרך כלל גרמים קשים בענין זה לא עלי־ידי בעלי המאפיות הגדולות, כי אם בעיקר על־ידי בעלי המ־אפיות הקטנות, אלה שאופים פיתות וכעכים, דברים מיוחדים וגם לחם. חשבנו שעשינו דבר נכון כדי לעודד את הציבור המעוניין בוה במישרון, גם נותני־עבודה וגם הפועלים, שירצו קצת בשמירה על החוק ויודיעו למפקחים על עבירות על החוק, לא אמרנו להם להקים בתי־דיון, לא מסרנו להם סמכויות חוץ מסמכות אחת: לשמור על החוק מבחינה ציבורית — אם יגלו עבירה, ימסרו לממונים על־יכך, שיש להם הסמכויות.

בענין המשפטים — חלילה לי לומר מלה אחת של ביי־קורת על השופטים, אבל נדמה לי שמותר לי להגיד של־עתים קרובות גם אני בין המצטערים שעל עבירות על חוקי עבודה וגם אפיית לילה, וחוקים אחרים — מוטל קנס קטן מדי.

בשנת 1953 הגשנו 169 תביעות על הפרת חוק זה. היו כ־7000 ביקורי לילה.

עם זה רוצה אני להביע את הסכמתי לדברי חבר־הכנסת שרי. חוק זה וחוקי עבודה אחרים אינם תלויים אך ורק במפקחים. אין ביכולת המפקחים בלבד לבצע את החוקים הללו. נדמה לי שבמדינתנו, עם ציבור פועלים מאורגן כפי שהוא מאורגן, גם לא נחוץ להטיל את ביצוע החוקים האלה אך ורק על המפקחים. הפועלים יכולים לעשות בוה גדולות. חבר־הכנסת בר יהודה אמר בקריאת־ביניים לחבר־הכנסת שרי, שאת הדברים האלה יש להביע מעל הכמה ההסדרותית. הש־משתי גם בכמה ההסדרותית כדי להביע את הדברים האלה, אולם יש להשיעם גם מעל במת הכנסת. התביעה היא צודקת, והיא אינה בלתי־אפשרית לביצוע. הפועלים נמצאים בתוך בתי־החרושת ובתוך המפעלים, ויש בידיהם לעשות הרבה יו־תר מאשר המפקחים. אינני רוצה לומר בזאת, כי אין צורך בחבר מפקחים. ייתכן גם שאלו היה התקציב גדול יותר, אפשר היה להגדיל את מספר המפקחים. אך כל מספר של מפקחים, ויהיה המכאסימאלי, לא יוכל לעשות מה שיש ביי־כלתו של הפועל לעשות במקום עבודתו הן לגבי בעיית הש־מירה, הן לגבי חוק הבטיחות, הן לגבי ההגיינה המקצועית והן לגבי שורה ארוכה של דברים אחרים. זוהי גם תשובתי לחבר־הכנסת ריפתין.

לגבי הבטיחות בעבודה אנו מקווים אמנם להקים מנגנון במקומות העבודה עם סמכויות לפיקוח על הבטיחות בעבודה. גם פה יש מקום לפעולה חינוכית יום יום, באגודה, במקום העבודה ובכל מקום שהוא מקום מיפגש לפועלים.

היו"ר י. קליבנוב:

הועלתה כאן הצעה אחת האומרת: להעביר את החוק לדי־יון לוועדת־העבודה. לא הועלתה כל הצעה אחרת.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת־העבודה נתקבלה.

ד. חוק נפגעי משטרת ישראל, תשט"ו — 1954)

(קריאה ראשונה)

היו"ר י. קליבנוב:

אנו עוברים לסעיף י' של סדר־היום: חוק נפגעי משט־רת ישראל, תשט"ו — 1954, קריאה ראשונה. רשות־הדיבור לשר־המשטרה.

שר־המשטרה ב. ש. שיטריה:

אדוני היושב־ראש, חברי־הכנסת הנכבדים. יש לי הכבוד להביא לפני הכנסת הצעת חוק נפגעי משטרת ישראל, תשט"ו — 1954.

העלולים לפגוע לא רק בחייו, אלא גם בבריאותו, הן במידה חלקית והן במידה מאכסימאלית. תפקידו של השוט־ר ראל כרוך בוודאי ובוודאי בסכנות, נוכח המסיכות והתנאים שבהם אנו נחונים. לא עובר כמעט יום אחד בלי פגיעה מסו־ימת המסתיימת לעתים באבדון חייו, לעתים בפגיעה, ולעתים מסתיימת בשלום. מנקודת־מבט המעמד הכלכלי של השוט־ר אין הוא נמצא בסולם הגבוה של הדירוג הממשלתי. דרגתו בממוצע היא בין הדרגה ה־13 לבין הדרגה ה־14. רבות נא־בקנו כדי להעלות את משכורתו. הכנסת סייעה לנו בכך. לפ־נים היתה משכורתו ירודה בהרבה, אולם כיום כבר הגענו

תפקידו של השוט־ר כרוך בדרך כלל בסכנות ובתנאים

לים שבאו מארצות שונות, ולפעמים מתגייסים למשטרה ע"י לים בודדים שאין להם בני משפחה בארץ, ואם הם נפגעים אין הם משאירים אחריהם בארץ שאירים, וכל זמן שאין תביעה מבחוץ וכל זמן שהתלויים אינם מופיעים בתביעות, הרי נשארים השוטרים הללו בחזקת נפגעים או ניספים שלא השאירו אחריהם שאירים. אנחנו משתדלים לשקם את הנפגעים עד כמה שירינו מגעת. לגבי אלה שניספו ולא השאירו אחריהם שאירים, אין המדינה משלמת אחרי מותם לשום אדם.

בחוק זה נקטנו באותן ההלכות שנקבעו בחוק משפחות החיילים שניספו במערכה (תגמולים ושיקום), תש"י — 1950, ובחוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט — 1949.

החוק המוצע בא להעניק לשוטר שלקה בנכות, בזמן שיריתו ובמשטרה ועקב שירותו זה, את הזכויות הקיימות לגבי צבא-הגנה לישראל לפי חוק הנכים, תש"ט — 1949.

כן בא החוק להעניק למשפחתו של שוטר, או של שוטר משוחרר, שמת כתוצאה מחבלה שנחבל בתקופת שירותו במשטרה ועקב שירותו זה, את כל הזכויות הקיימות לגבי משפחות החיילים שנפלו עקב שירותם בצבא-הגנה לישראל, בהתאם לחוק משפחות החיילים שניספו במערכה (תגמולים ושיקום), תש"י — 1950. ומאחר שלמבד שני החוקים האמורים קיים חוקים אחרים — כגון חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט — 1949, ואחרים — המעניקים, או נותנים סמכות להעניק, זכויות יתרות מסוימות לנכי צבא-הגנה לישראל ולמשפחות חילי צה"ל, בא סעיף 5 וקובע, שלענין זכויות יתרות שבחוקים אחרים יהיה דין נפגע משטרת ישראל כדין נפגע צבא-הגנה לישראל.

תקפו של החוק המוצע הוא למפרע מיום הקמת המדינה, אלא שלא יישלמו לפיו תשלומים בעד התקופה שלפני פרסומו ברשומות, כלומר החוק יפעל למפרע לענין רכישת הזכויות, אך לא לענין מתן התשלומים, כי עד היום טיפלנו במשפחות השוטרים שניספו, טיפלנו בנכים ואנו ממשיכים לטפל בהם.

סעיף 6 להצעה בא בעקבות הכלל שנקבע גם בחוקים אחרים ושמטרתו למנוע תשלומים סוציאליים כפולים מאוצר המדינה לרגל אותה עילה, היינו, אם השוטר הנפגע או משפחת השוטר הנספה יצאו להשתמש באותה הלכה הקבועה בפקודת המשטרה לגבי הענקה, לגבי פנסיה לניספים וגימלה לנכים, אינם יכולים ליהנות מהחוק הזה, ואם הם נהנים מהחוק הזה, אינם יכולים ליהנות מהחוק האחר.

זכות התביעה לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט — 1949, מחיישנת בדרך כלל כתוב שנתיים מן היום שבו לקה הנכה בנכותו. כיוון שהחוק המוצע יחול גם על שוטרים שנפגעו לפני תחילתו, וייתכן שלענינם כבר עברה תקופת ההתיישנות הזאת, בא סעיף 7 לחוק המוצע להאריך לגביהם את תקופת ההתיישנות בשנה נוספת מיום פרסומו של חוק זה ברשומות.

סעיף 8 בא לקבוע הוראה דומה לגבי משפחות נפגעי המשטרה.

כן מציעים אנחנו בחוק זה, שכהגדרה "שוטר" יכלול גם השוטר הנוסף, הזמני, וכן כל מי שדינו כדיו שוטר לפי פרק ד' או ה' מפקודת המשטרה, היינו, נוטרים, גפירים, שוטרים שממנים אותם לצורך תפקיד מסויים, או במקרה של התפרצויות כשהמשטרה מבקשת למנות שוטרים נוספים. אנו מציינים שגם עליהם יחול החוק הזה, מכיוון שגם הם עוסקים

לדרגה מסויימת, וביחד עם ההטבות וההקלות השונות הניתנות לשוטר יש ביכולתו להתקיים, אם כי גם זה בקושי רב.

אנו רוצים לראות במקצוע המשטרה מקצוע יציב, מקצוע שהאדם העובד בו יראה בו עתיד, לא רק בחייו, אלא גם לאחר מותו. לגבי בני משפחתו, במקרה של התנגשות עם פושעים, עם עבריינים ועם מסתננים, ובמקרה שבריאיותו לוקה מחמת תנאי העבודה, והרי כולנו יודעים שתנאי העבודה במשטרה עלולים לפגוע בבריאותו של האדם. אם תקחו לדוגמה למשל את משמר הגבול תיווכחו שעיקר תפקידם הם סוירים בלילות ובמעברים בלי להתחשב במוג'ה-אוויר, ואין במוג'ה-אוויר כדי לפטור את משמר הגבול מלשכב לפעמים בבוקר, בגשם ובקור. גם המסיירים בלילות עלולים להצטנן ובריאותם עלולה להיפגע יותר מאשר בריאותו של הפיקד העובד עבודה משדרת גורמאלית.

אנו דואגים על-כן שלעובד במשטרה יהיו לא רק תנאי קיום, אלא גם ביטוח במקרה של נכות וביטוח למשפחתו במקרה שייספה. אנו רוצים שהשוטר יהיה נאמן לתפקידו וימלאו כאמונה. אנו מעוניינים להבטיח את קיום המשפחה במקרה שהוא יקפח את חייו תוך כדי התנגשות עם עבריינים או עם אויב. אנו מעוניינים להבטיח לו שיקום במקרה שילקה בני כות. שהיא לעתים שלמה, כלומר שאינו יכול לעשות עוד כל עבודה לאחר שלקה בנכות זו. קיימים חוקים המגיינים על כל עובד ועל כל עמל במדינתנו. יודעים לנו חוקי העבודה וחוק הפיצויים לעובדים. העובדים והעמלים מבוטחים בחוק פיצויי העובדים. חיילי כי ייספה בקרב, במערכה ובתנגשות עם אויב, הרי התלויים בו — בני משפחתו — יקבלו פנסיה בהתאם לטבלה הקבועה בחוק, אם הוא לוקה בנכות הרי החוק מגן עליו ועל זכויותיו, אף קובע כיצד אפשר לשקמו וכיצד אפשר להחזירו לחברה שבתוכה יוכל להתפרנס מעבודתו ככבוד. אף אם לקה בנכות שלמה קובע החוק כיצד אפשר להעניק לו את התנאים המאפשרים את קיומו ואת קיומם של התלויים בו.

אולם החוק הקיים אין בו כדי לספק לגבי השוטרים את התנאים שניתנו לעובדים אחרים במדינת ישראל. ישנו פרק בפקודת המשטרה הודו בפנסיות, הענקות ותגמולים, וכן קיימת פקודת הפנסיה משנת 1944. אולם אם נווה את התנאים שלפיהם זכאי השוטר לפנסיה לתנאים שמדינת ישראל עומדת לקבוע לגבי עובדי המדינה או קבעה לגבי חיילי צבא-הגנה לישראל, נמצא הבדל רב. ולפיכך מן הדין ומן הראוי שהעומדים על משמרת הבטחון היו שווים בעיני החוק, וכשם שהכנסת דאגה לצבא-הגנה לישראל וקבעה חוקים המבטיחים את זכויות המשמרתם בו, כך מתבקשת היא לנהוג באותה מידה כלפי נפגעי המשטרה.

ברצוני לומר, שמיזם קום מדינת ישראל ועד היום כבר הספיקה משטרת ישראל להביא קרבנות. מספר ההרוגים, הרוב המכריע על-ידי מתנגדים, מגיע עד היום לעשרים ושניים. עשרה שוטרים ניספו בשנת 1954, אשר טרם סיימונה. מלבד זאת יש לנו נכים רבים. אותם הנכים שיכולנו לסדר במשטרה בעבודות קלות, ממשיכים לעבוד, אולם בין הנפגעים ישנם נכים כאלה שנכותם מגיעה ל-100% ואין הם יכולים לעבוד. סוק בשום עבודה.

רוב הנפגעים השאירו משפחות, השאירו אחריהם אנשים שהיו תלויים בהם, ורק חלק קטן מהנפגעים לא השאיר אחריו שאירים. מספרם של אלה שלא השאירו אחריהם שאירים מגיע עד היום רק לארבעה. אך ייתכן שהשאירים יופיעו לאחר זמן, כי כפי שידוע לכנסת, מורכבת המשטרה ברובה מעו-

ישראל ברייהודה:

כנסת נכבדה. גם אני הייתי בין אלה שהביעו בזמנו בפומבי היסוס לגבי הקמת היחידה של משמר הגבולות. אני צריך להודות בפה מלא, שגם במסירות, נאמנות וכושר ביצוע וגם ביצירת קשרים ויחסים הוגנים עב המתיישבים, ראויים הם לשבת רב, ומחובתו של מי שהיסס לפני זה לומר בפה מלא, שהיסוסי לא נחמתו.

אבל כעת רוצה אני לעמוד על החוק המוצע. יש כאן דבר הנראה בעיני מפוקפק במקצת. גם אני מדבר על השוט" רים עצמם ולא על השלטונות שנותנים להם פקודות והוראות. השוטרים האלה מתחלקים בעצם לשני סוגים נבדלים. לסוג האחד יש לשייך את היחידה שהזכרתי קודם, ואולי עוד יחידות דומות, שלמעשה אין הבדל, או כמעט שאין הבדל בין פעולתן לבין פעולתן של יחידות צבא שונות. ויהיה רק צורך ונכון אם נשווה אותן לגבי זכויות נותן וכדומה לאנשי הצבא. אני צריך להביע אפילו תמהון, מדוע מציעים בסעיף האחרון שכל מה שקרה עד עכשיו — אבוד: מי שנהרג או נפצע בגבול אתמול ושלשום, לא יחול עליו החוק הנה. אני רואה סעיף זה כבלתי-מוצדק. גם מבחינה מספרית אין אלה מקרים רבים כליכך. ומבחינה מוסרית ודאי שלא מוצדק הדבר. אם עשיתי לגביהם עוול בעבר, נדמה לי שיש לתקן את העוול הזה גם לגבי השנים הקודמות.

אבל בכל בנין החוק מודגשת בעצם אותה המדיניות המשטרית הכללית, המתבטאת לא רק בחוק זה. דווקא כאן, בנקודה זו של תשלומים לנפגעים, מגמה זו היא פחות מסור' כנה, אבל אני מוכרח להתנגד גם כאן למגמת המיליטאריזציה הכללית של המשטרה. יש בה יחידות, הממלאות למ' עשה תפקידים צבאיים; אותן צריכים להשוות לצבא. ואשר לשאר השוטרים, הריני סבור שלגבי כל עובדי המדינה צריך להיות חוק — והתחלות כאלה ישנו — שיבטיח פיצוי הוגן לעובד שחלה, נפגע, נפצע או נהרג חס'וחלילה תוך-כדי או בעקב עבודתו. יש כמה וכמה עבודות כאלה במשרדים השונים של הממשלה, שגם, שם יושבים האנשים לא במשרדים, אלא צריכים להימצא רוב הזמן בשדה, לעתים בגבולות, ויש שהם נפגעים. אני אומר זאת לא מפני שאני רוצה להפחית משהו מהפיצויים שהחוק המוצע מציע לשוטרים, אלא מפני שאני רוצה להשוות את השוטרים בכלל לכל העובדים הציביליים של המדינה.

עורא איכילוב (הציונים הכלליים):

אם מחליטים את תפקידיהם — פעם בתפקיד זה ופעם בתפקיד החמור שאתה מדבר עליו?

ישראל ברייהודה:

בוועדה אוכל לתת לך עצה, איך להבטיח זאת. זה לא כליכך קשה, כי אני חושב שזה נוגע רק לחלק קטן יוצא-מין הכלל במשטרה, הואיל ובדרך-כלל מוטל תפקיד זה על הצבא.

לעומת זאת, התפקידים הישירים המוטלים על המשטרה הם תפקידים ציביליים. אינני רוצה להקטין אף במשהו את מה שצריך לקבל כל שוטרי שנפגע. לא לכך מכוונים דברי, בשום אופן ופנים לא לכך. אני אומר שהשוטר צריך לקבל את פיצוייו כאחד מחבריו העובד בלי מדים או במדים ציב'יים ליים במחלקות ציביליות שונות של הממשלה. אני רוצה שי' חנכו אותם לכך שידעו שהם חלק ממחנה הפקידות הציבילית. אני חושב שצריך להנך לכך בעיקר את אלה האחראים למדיניות המשטרית הגרועה במדינתנו. והרי פה מרחיבים עד כדי כך, שלא רק אלה שהם שוטרים ממש מושווים לצבא,

בבטחון, ואם אדם עוסק בבטחון הציבור, בבטחון המדינה, מן הדין שנעניק לו אותן הזכויות שאנו מעניקים לאותם הא' נשים המקריבים את חייהם, המקריבים את בריאותם על מו' בח הבטחון והשמירה על המולדת.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת-העבודה.

היור' י. קליבנוב:

נעבור לויכוח על הצעת החוק. נרשמו לויכוח זה מספר ניכר של חברי-הכנסת. נספיק לשמוע הערב רק חלק מהם. אני מניח שכל נואם ידבר במסגרת של 10 דקות.

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת ריפתין.

יעקב ריפתין (מפ"ם):

אדוני הוישבראש, כנסת נכבדה. אנחנו צציע הצעות מפורטות לחוק הזה בתוך הוועדה. בקריאה ראשונה נסתפק בהסברת עמדתנו העקרונית לגבי הצעה זו.

אנחנו מבדילים הבדלה חריפה ומדוקדקת בין יחסו למשטרה, על-כ'פנים למשטרה כפי שהיא מתנהלת על-ידי הממשלה הנוכחית, ובין יחסו לשוטר. למשטרה, למדיניות המשטרה, אנו מתייחסים בשלילה גמורה. אין אנחנו יכולים לשכוח גם ביון זה, שרק בימים אלה תקפו שוטרים משמרת ברמת-השרון — משמרת אשר הגנה על הזכות הראשונית של הפועל: זכות עבודה מאורגנת. אין אנחנו יכולים לשכוח שהמשטרה התנפלה על הפגנה, שהפגינה בחיפה נגד תחיית המיליטאריזם הנאצי. אינני יכול לשכוח, איך קיבלו אותי. שהניי חברי-הכנסת — אמנם לא התנפלו עלי — אבל איך שמרו שוטרים על כפר יאסיף מפני כניסתו לתחום ה"אס"ט ראטגי" המסוכן הזה.

אלו הן דוגמות מועטות, רק דוגמות לכך שיש לשלול את מדיניות המשטרה שהממשלה אחראית לה.

אבל אין מצדנו יחס שלילי לשוטר. אני כשלעצמי סבור, שחלק גדול מהשוטרים איננו מרוצה כלל מההוראות האלה וממעשי ה"גבורה" האלה של משטרת ישראל. ראיתי אותו כפר יאסיף שוטרים אשר הביישו — אני חושב — מפני שהיה ריכוז כזה של כוח מזויין, לא בגבולות, אלא כדי למ' נוע משני חברי-הכנסת כניסה לכפר. אני חושב שכך היה גם בחיפה. אני סבור שגם השוטרים אינם מבינים כליכך את מדיניות האפיפה-ואיפה, את היד החזקה ברחובות חיפה ואת שביטת-ההנשק המפורסמת עכשיו, ברחובות ירושלים, נוכח השתוללות מתגרה.

אבל אין זה שייך לענין השוטר, ואנחנו מסכימים בהחלט שתהינה לו הזכויות המלאות ושיש להשוות את זכויותיו הסוציאליות לזכויותיו של החייל. בעיקר אני אומר זאת מפני שיש חטיבה מיוחדת במשטרה, שכל הדברים שאמרתי אותם קודם אינם מתייחסים אליה: אני מתכוון למשמר הגבול, חטי' בה אשר ממלאת תפקיד בטחוני ישיר.

אני חושב לחובה נעימה לציין, שלדעתי — אני חושב שלדעת כל היתר — החטיבה הזאת עמדה בכבוד במבחן שמוטל עליה, של שמירת הגבולות; גם אלה שהיססו לגבי הנסיון הזה יכולים להודות — אינני נכנס כאן לפרטי-פרטים ולליקויים קטנים — שמשמרי-הגבול תרם בענין זה תרומה ממשית להגברת הבטחון בגבולות המדינה, ואין שום ספק שמגיעה לאנשי המשמר הזה לפחות — ולפי דעתנו, הכל השוטרים — הזכות השווה שמגיעה לחיילי צבא-ההגנה לישראל.

לגבי פרטים, אולי עוד נוסף בוועדה איזו זכות נוספת.

שיבה תקט"ו, י"ט כסלו תשט"ו (14 דצמבר 1954) —
 חוק נפגעי משטרת ישראל (בריהודה, זיסמן, קליבנוב) —

ומצד שני שיהיה אדיב, שיתנהג בכבוד, בחיבה. הרשו נא לי איפוא לומר, שאם אנו פונים למשטרה, לשר-המשטרה ולמפקח הכללי של המשטרה, ותובעים מהם השכם והערב שיקפידו על כך, שהמשטרה תעמוד על גובה תפקידה המיוחד, שהאזרח יידע שהשוטר פונה אליו כאל ידיד — עלינו לפנות מעל במה זאת גם לאזרח. שיתייחס לשוטר כפי צריך להתייחס אליו. זאת אומרת: שגדבר לא רק על יחס השוטר לאזרח. אלא גם על יחס האזרח לשוטר.

ולעצם הענין — אני חושב שהבית ישמח לשמוע שהיו תקדימים בסידור הנכים של המשטרה, אם כי שמענו שמאז קום המדינה הגיע מספר הקרבנות ל-23 איש — רק 10 אנשים נפלו ב-1954 כתוצאה ישירה מקבלת התפקידים על הגבול, כך מסר שר-המשטרה — הרי מספר נכים סודר על ידי המשטרה. וזה מקרה מעודד. אני חושב, שעכשיו ישנם במשטרה כ-10 מקרים קשים של נכים. והשוטרים שנפגעו, מספרם גדול מזה. אבל המשטרה ידעה באמצעותה, במסקה הגדולה, לשבח אותם לתפקידים אדמיניסטרטיביים והם לא נפלו למעמסה על המדינה.

אולם אני חייב לשאול בנוגע לגפירים ולשוטרים הנוספים. לי נראה כי בימי שלום אין אנו צריכים לחקות את הבריטים עם שוטרים נוספים וגפירים. ונדמה לי שיהיה זה מן הנכון אם שר-המשטרה יחפש דרך לפתור את השאלה הזאת. אין זה מצלצל טוב; אינני יודע אם יש הכרח להחזיק שוטרים זמניים או גפירים.

ולבסוף — בעיה אחרת. רק אתמול התחלנו בדיון של חוק העיטורים — אותות ההצטיינות בצבא. אם אנו שולחים את השוטרים לגבול, אם אנו שולחים אותם להילחם, אם אנו שולחים אותם לשכב תחת שיחים בלילות ולסכן את נפשם — הרי אני רואה לתובתי לומר שגם השוטרים ראויים לאותות הצטיינות — אם הצטיינו, אם גילו הקרבה — והם מגלים הקרבה. ואני חושב שהבית יודע, שאם נקבל כיום את חוק העיטורים של צבא-הגנה לישראל, החוק הזה לא יחול בגעז על המשטרה.

ואני רוצה להזכיר לכם, רבותי: ישנם מבצעים הומאניטאריים נעלים, ששוטרים רשאים לקבל בעדם אותות הצטיינות גבוהים ביותר. לדוגמה: החיפושים אחרי ילדים אבודים. מי שעקב באמת אחרי המאמץ המרוכז, בו מגייסים מאות על מאות שוטרים עושים לילות לימים ומתרוצצים בשדות ומחפשים את הילד, ומוצאים אותו — יודע שהמשטרה עושה מעשים נאים מאד הראויים לאותות-הצטיינות. השוטר אינו מקבל אצלנו משכורת גבוהה ואינו חי חיים נוחים. בכל זאת צריך שיהא מפוצה במקרה שייפגע, ושתהי תודת העם נתונה גם לו במקרה שיהיה ראוי לכך.

היו"ר י. קליבנוב:

אנו מפסיקים את הוויכוח. המשך הוויכוח בשבוע הבא. הישיבה הבאה תהיה מחר בשעה 11 ותהיה מוקדשת להצעות לסדר-היום. הישיבה נעולה.

אלא גם קבוצת אנשים, למשל, אשר ברגע האחרון, בזמן שביתת-דימאים — כמדומני אפילו בלי להשיב אותם — זיינו במקלות ושלחו נגד הימאים, כוללים בחוק זה. זה מנוסה כאן בצורה מאד אינטליגנטית — לפי הגדרת המונח שוטר, האומרת שיש לכלול בזה גם "כל מי שדינו כדיון שוטר לפי פרק ד' או ה' לפקודת המשטרה", משווים גם אותם בנסיבותיהם לאלה לצבא בהודמנות זו. כשם שמשווים לצבא כל נוטר, שחברה פרטית מקבלת רשות להעמידו על-ידי המחסן שלה, — אמנם ברשיון המשטרה נותנת איש הזה להחזיק נשק. גם הנוטר הזה נכלל, כפי שקיבלתי הסכרה מוסמכת מכבוד שר-המשטרה, בין אלה שהם בגדר "שוטר" לפי פרק ד' וה' של פקודת המשטרה, ודווקא שומר מושב או קיבוץ מול גבול עזה אינו כלול בזה.

הדברים האלה, שהערתי בסוף, הם אופייניים לנוסח שהוצע. ואני אומר שוב: לא לשוטרים שלנו, אלא למשטרה — למשטר המשטרתי. אני יודע שהדברים. שאני אומר, לא כולם יובנו אולי על-ידי כל השוטרים, אבל אני חוזר ומדגיש: גם לגבי אותו חלק של המשטרה, שאינו מאורגן ישירות למילוי תפקידים צבאיים, אין ברצוני להציע שום דבר המפחית את ההצעות הקונקרטיים שהוצעו בחוק זה לגבי נפגעי משטרת ישראל. כל הדברים האלה צריכים להינתן להם יחד עם כל עובדי המדינה הציביליים האחרים.

שלום זיסמן (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. על סעיפי החוק אין להתווכח עוד בבית הזה, כי הם נבדקו ונוסחו והיו בקריאה ראשונה ושניה בחוק הנכים. למעשה בא חוק זה להשוות את המשטרה בשטח הנכים, בשטח הנפגעים, לחוק הנכים 1949 של הצבא. אולם נדמה לי שהבית, כשמביאים לפניו את החוק הזה, רשאי להעביר אותו לקריאה שניה בלוויית ביטוי-חיבה למשטרה. אני אומר: לא רק לשוטר, אלא למשטר-הכללי. ויש לכך כמה סיבות.

אם חברי-הכנסת ריפתין ובריהודה התחילו את דברי וזשבה שלהם למשמר-הגבול בזה, שהיססו ביחס למסירת תפקידים שהיו נתונים בידי הצבא למשמר-הגבול של המשטר — הרי אני הייתי בין אלה שתמכו בכך, ואני שמח שהברכה הזאת יצאה כעת מפי כולנו ביחד.

אני חושב שתעודת-כבוד היא למשטרה שידעה להוציא מתוכה יחידה, שלפי דברי כל המומחים אינה נופלת בפער לתה מיחידה צבאית הממלאה תפקידים מסוכנים על הגבול. אבל לא רק משמר-הגבול, אני רוצה לומר כמה מלים טובות על המשטרה בכללה. המשטרה התקדמה מאד בשנים האחרונות. היא התקדמה בשטח לימוד העברית, ובשטח הטיפול בתפקידים שהוטלו עליה, והיא בוודאי רשאית — דווקא השוטר רשאי — לדעת, שבדיון בחוק זה, הכנסת היא אתה כי אל לנו לשכוח, שעל המשטרה מוטלים תפקידים מורכבים מאד. החל בהתפרעויות בנצרת שהיו בעלות אופי מיוחד ועד להתפרעויות של נטוריקראת בירושלים — תמיד אנו דורשים מהשוטר תפקיד קשה מאד: שישתלט על המצב,